

Testamentul lui Jacques Elias, expresie a sufletului și generozității sale*

Nicolae Popa**

Doamnelor și domnilor;

Nu vom intra în detaliile juridice ale acestui important document din cauza timpului care ne presează. Testamentul este o instituție străveche a dreptului și instituția aceasta este studiată în facultățile de drept din diverse unghiuri, însă până la urmă rămâne *de cuius* ceea ce autorul testamentului hotărăște în legătură cu ce trebuie să se întâmple după plecarea sa definitivă din viață. Noi am și experimentat valențele acestei instituții la facultate cu studenții atunci când am vorbit într-un cadru organizat de cercetare universitară despre anumite puncte esențiale ale dreptului civil, ale dreptului procesual civil, procedura testamentului fiind una dintre chestiunile care ne preocupă. Studiul acestei proceduri îi preocupă și pe studenții care au voie să vadă că au existat oameni plini de har, care au putut să hotărască ceea ce trebuie să se întâmple în continuare cu avuția lor în raport de capacitatea de înțelegere a fiecăruia.

Comemorarea acestei o sută de ani de la trecerea în eternitate a lui Jacques Elias reprezintă un bun prilej și pentru Academia Română, legătura universală stabilită de către Jacques Elias, de aducere aminte a contribuției strălucitoare a lui Jacques Elias la împlinirea unei opere pe care a socotit-o utilă pentru binele obștesc. Născut în România la 13 decembrie 1844 Jacques Elias obține naturalizarea în anul 1880 potrivit prevederilor art. 7, alin 1 lit a) din Constituția României din

1866, care stipula că străinul fără osebire de religie poate dobândi împământenirea cu scutirea de stagiul dacă face dovada că a adus în țară industrii, invenții utile sau talente distinse sau care vor fi fundat aici stabilimente mari de comerț sau de industrie. S-a menționat că această împământenire s-a obținut, desigur cu dispensă, prin intervenția directă a bunului său prieten, Regele Carol I.

La vârsta la 28 ani, ca urmare a retragerii tatălui său din toate activitățile economice, în anul 1872, Jacques Elias preia întreaga rețea industrială, bancară și agrară pe care o așază pe temeuri noi, concurențiale, introducând metode de organizare și funcționare potrivit tendințelor vremii de atunci. Își descoperă vocația. Luciditatea și talentul său l-au făcut să gândească totul într-o structură modernă pentru acele vremuri, iar rezultatele au fost pe măsura așteptărilor.

Nu l-au interesat niciodată nici popularitatea ieftină, nici zgomotul politic. Fără să facă politică era interesat de ideile liberale care începeau să prindă contur. Nu era surd nici la provocările caracteristice timpului. Se povestește de pildă că a fost impresionat de declarația făcută în Camera în decembrie 1909 de către C. Banu, directorul revistei Flacăra, în care acesta, într-o încercare de radiografiere a satului românesc, declara „Dacă civilizația nu putem să o avem decât cu asemenea jertfe, dacă pentru ca o infimă minoritate să cunoască toate plăcerile vieții materiale și intelectuale este necesar ca imensa majoritate să cunoască

*Alocuțiune prezentată la Sesiunea omagială „100 de ani de la moartea lui Jacques M. Elias (1844–1923)” (16 mai 2023, Aula Academiei Române)

**Prof. univ. dr.

lipsa și suferința, dacă bogăția orașelor nu poate fi plătită decât cu mizeria satelor, dacă lumina noastră nu poate străluci decât în întunericul lor, atunci de o mie de ori mai bine să se prăvălească edificiul acesta dacă va trebui să acceptăm această tragică absurditate a vieții ”.

Să nu uităm că asemenea radiografii prezente în timp veneau după cumplitele mișcări țărănești din 1907, când teama și deruta guvernanților au fost atât de mari încât chiar Regele, în ordinul de zi către armată, din martie 1907, arăta că statul a fost zguduit din temelii, iar România întreagă trebuie refăcută. Preocupările lui Jacques Elias legate de agricultură l-au condus spre adoptarea unor modele noi în organizarea și funcționarea fermelor agricole. Aceste preocupări și-au găsit reflectarea și în testamentul său atunci când a stabilit ca sarcină exploatarea moșiilor în regie, sugerând și modul de repartizare a veniturilor din activitatea agricolă.

Viața lui Jacques Elias este o dovadă a faptului că grandoarea unui om constă în aceea de a se afla la înălțimea destinului său. I-a fost viața o ardere neliniștită pentru realizarea scopului vieții sale. Și-a asumat curajul de a fi singur, cu tăcerea nopții căpătâi. A fost un model de cinste înaltă, de bunătate și abnegație, de energie și intuiție. Tot ceea ce a construit a pornit din căldura inimii sale, din profunzimea convingerilor, din încrederea în planurile ridicării morale a țării. Deși s-a spus, și nu fără temeii, că singurătatea i-a fost destin și reazim, rațiunea l-a condus spre atragerea câtorva prieteni și colaboratori dedicați. Numele lor îmi place să le rostesc aici, așa cum s-a amintit mai devreme de către doamna academician Maya Simionescu: prințul Barbu Alexandru Știrbei, care a fost și președintele Consiliului de administrație până la moarte, Herman Marcu Horstein, Emanuel Pantazi, minunatul nostru avocat care i-a fost alături permanent, pe care i-a numit pe viață în

primul comitet al Fundației, Fritz Staeger și Jacques Popper, pe care Jacques Elias i-a nominalizat în testament pentru a fi luați în serviciul Fundației, Louis Faltischek și Sigmund Helli, angloații săi de la Viena. Am ținut să rostesc aceste nume, să evidențiez contribuția lor permanentă, împreună cu autorul testamentului, la creșterea în valoare a întregii sale averi. Și mai ales, am ținut să amintesc aceste câteva nume și pentru faptul de a atrage atenția că autorul testamentului, Jacques Elias, lucra cu puțini oameni, dar cu oameni pe care îi alegea cu dibăcie și că aceștia i-au fost întotdeauna alături.

Jacques Elias era credincios și, prin testament, a prevăzut sumele ce se vor livra Templului Israelit de rit spaniol din București, Viena, precum și Marelui Rabin din Ierusalim. Uneori, când primăvara îi mângâia imaginația cu crengile copacilor încărcate de flori, își permitea să invite la masă în casa lui de pe strada Corabiei, astăzi Georges Clemenceau, sau la Hotelul Continental, care îi aparținea, câțiva dintre prietenii apropiați. La Hotelul Continental rezerva întotdeauna salonul din spre Teatrul Național, de unde priveau amuzați mișcările cuplurilor de tineri îndrăgostiți. Deși nu și-a dorit niciodată să fie adulat, prin gestul său de o rară mărinimie, lăsând toată averea sa pentru împlinirea unor scopuri înalt culturale, Jacques Elias și-a câștigat pentru totdeauna admirația noastră, a tuturor.

Nouă ne rămâne obligația de a urmări în continuare realizarea testamentului, citindu-l și recitându-l mereu pentru a nu abdica de la litera și spiritul său și pentru a infirma o zicere cunoscută în popor, care spunea așa „Sub mască plânsetul moștenitorului este râset”. Sper că acest lucru nu se va întâmpla niciodată când avem ocazia să ne referim la contribuția extraordinară a lui Jacques Elias. Vă mulțumesc pentru atenție.